

Dezvoltarea strategiei de educație pentru cetățenie democratică în județul Dâmbovița

- *Ghid* -

2018-EY-PMIP-R1-0022

FINANȚAT PRIN

PROGRAMUL DE EDUCAȚIE, BURSE, UCENICIE ȘI ANTREPRENORIATUL TINERILOR
(ESAYEP), 2014-2021

ISBN 978-973-0-31395-6

CUPRINS:

- I. Context**
- II. Configurarea specificului școlii**
- III. INSTRUMENT PENTRU DEZVOLTAREA ȘCOLII DEMOCRATICE**
Modelul celor 20 competențe
- IV. Implicarea actorilor: elevi, profesori, părinți, autorități, alte institutii**
- V. Activități practice și metode pentru educația în drepturile omului**

II. Configurarea specificului școlii

Valorile școlii. Viziune. Misiune

Construirea și dezvoltarea unei școli democratice vizează întreaga comunitate școlară. Prin documentele sale referitoare la educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului (ECD/EDO), Consiliul Europei recomandă trei principii de bază ale ECD/EDO – **drepturi și responsabilități, participare activă, valorizarea diversității**, precum și domeniile cheie de lucru și pașii pentru dezvoltarea școlii într-o comunitate democratică (Elisabeth Bäckman și Bernard Trafford, *Guvernanța democratică a școlilor*, 2014):

- Guvernanța, leadership-ul, managementul și asumarea responsabilității publice;
- Educația centrată pe valori;
- Cooperarea, comunicarea și implicarea: competitivitate și autodeterminare;
- Disciplina elevilor.

Guvernanța, leadership-ul, managementul și asumarea responsabilității publice. Diferiți factori interesați precum legislatorii, consiliile școlare locale, sindicatele, elevii și părinții, precum și comunitățile locale au așteptări din partea conducerii școlii. Cum face față acestor provocări conducătorul școlii? Ce tip de management aplică în școală? Este leadership-ul construit pe consens și încredere sau este un leadership caracterizat de neîncredere și concurență? Cum sunt împărțite responsabilitățile în școală? Cum abordează conducătorul școlii problema diversității? Și cum arată școala responsabilitate față de diferiții factori implicați în educație?

Educația centrată pe valori. Cum apar valorile precum democrația, drepturile omului și respectul pentru diversitate, în contextul formal și informal al unei școli? Cum sunt promovate valorile și abilitățile sociale ca o cerință obligatorie pentru coexistența pașnică în societatea modernă globalizată? Cum sunt abordate aceste valori în școală?

Cooperarea, comunicarea și implicarea: competitivitate și autodeterminare. Școala nu este separată de restul societății sau de lumea reală. Cum comunică o școală pe plan intern și extern? Cum cooperează o școală pe plan intern și extern? Școala se aseamănă mai mult cu o companie disociată sau se aseamănă cu o ușă către societate prin căile și modurile sale de comunicare și implicare? Care este misiunea școlii? Cât de mult este determinată școala să-și pună în practică obiectivele atunci când comunică și se deschide către societate?

Disciplina elevilor. Într-o școală, lucrează împreună mulți oameni. Ce forțe ar trebui folosite pentru a menține disciplina și ordinea într-o școală guvernată democratic? Ce îi face pe elevi să respecte regulile date și ce îi face să le încalce? Ce înseamnă disciplina într-o școală democratică?

În acest context, formularea viziunii și misiunii școlii va integra valori democratice, cunoscute, internalizate, acceptate și respectate de fiecare membru al organizației școlare. Prima etapă în elaborarea strategiei unei unități școlare este stabilirea **viziunii**, a direcției

pe care se va orienta organizația. Obiectivele finale ale organizației trebuie exprimate în mod clar și cuprinse într-o **declarație a misiunii** organizației, care trebuie să țină cont atât de valorile conducerii, cât și de nevoile angajaților sau ale beneficiarilor direcți și indirecți. Viziunea creată trebuie să genereze o atitudine de încredere în viitor și în posibilitățile organizației de a se dezvolta, stimulând participarea eficientă și creativă a întregii comunități școlare. Viziunea se concentrează pe imaginea internă a organizației și pe aspirațiile managementului de vârf, în timp ce misiunea se concentrează pe imaginea externă a organizației și pe determinanții sau factorii decizionali ai managementului. Prin urmare, misiunea unei organizații comunică ce este organizația respectivă și ce vrea ea să facă pentru societatea democratică în care își desfășoară activitatea și pentru care pregătește generațiile viitoare.

III. INSTRUMENT PENTRU DEZVOLTAREA ȘCOLII DEMOCRATICE¹

Instrument pentru planificarea, monitorizarea și evaluarea educației pentru cetățenia democratică și a educației pentru drepturile omului în școli

PROVOCĂRI PENTRU DEMOCRAȚIE ȘI ROLUL EDUCAȚIEI

Școala modernă a depășit de mult perioada în care profesorul asigura transmiterea tradițională a informațiilor și a cunoștințelor. Școlile de astăzi ar trebui să-i ajute pe elevi să învețe cum să își gestioneze propriile vieți, să își dezvolte gândirea critică, să dobândească abilități de rezolvare a problemelor, să construiască relații într-o diversitate culturală și să dezvolte valori, atitudini, aptitudini și cunoștințe necesare cetățenilor activi în societăți democratice.

Evoluțiile actuale din Europa și din lume dezvăluie fragilitatea democrației. "Vechile democrații" se confruntă cu provocarea de a păstra sistemul democratic al relațiilor și de a le face viabile și sustenabile prin combinarea tradițiilor democratice cu inovarea socială. Țările aflate în tranziție se confruntă cu reforme structurale și cu dificultățile cauzate de lipsa culturii politice democratice.

Toate aceste provocări impun ca libertățile democratice și drepturile universale ale omului să fie învățate și practicate încă din școală. La școală se obține una dintre primele experiențe ale vieții publice, care influențează dezvoltarea ulterioară ca cetățeni activi.

EDUCAȚIA PENTRU CETĂȚENIA DEMOCRATICĂ ȘI DREPTURILE OMULUI

Competențele precum gândirea critică, responsabilitatea, toleranța și valorificarea diversității, participarea activă și incluziunea trebuie dezvoltate prin intermediul sistemului educațional pentru ca o societate să avanseze în consolidarea și susținerea democrației, respectarea drepturilor omului și a statului de drept.

Importanța învățării competențelor pentru cultura democratică este promovată de Consiliul Europei prin programe axate pe educația pentru cetățenie democratică și drepturile omului (ECD / EDO), concept dezvoltat începând din 1999. ECD / EDO este atât un instrument dar și o abordare care urmărește să le permită elevilor să-și exercite și să-și apere drepturile și responsabilitățile democratice în societate, să valorifice diversitatea, să joace un rol activ în democrație și să contribuie la construirea și susținerea culturii universale a drepturilor omului într-o societate. Ca abordare cross-curriculară, ECD / EDO urmărește nu numai învățarea, ci și practica democrației și respectarea drepturilor omului. Principiile și abordările principale ale ECD / EDO sunt cuprinse în Carta Consiliului Europei privind Educația pentru Cetățenie Democratică și Drepturile Omului aprobată în 2010. Centrul European Wergeland (EWC) a fost înființat de Consiliul Europei și de Guvernul Norvegiei în vederea sprijinirii implementării Cartei în statele sale membre.

¹ <http://www.theewc.org/Content/Library/Teacher-Training/Training-Tools/Tool-for-Democratic-School-Development>

Care este scopul educației pentru cetățenie democratică și drepturile omului (ECD/EDO)?²

Educația pentru cetățenie democratică și drepturile omului urmărește să ofere oamenilor cunoștințele, capacitățile și atitudinile care îi ajută să joace un rol activ în comunitate – fie aceasta locală, națională sau internațională. Îi ajută pe oameni să își cunoască drepturile, responsabilitățile și obligațiile și să își dea seama că pot avea influență și că pot face o schimbare

Ce este ECD/EDO?

Educația pentru cetățenie democratică și drepturile omului nu se întâmplă numai în școală, în timpul lecțiilor despre cetățenie: ea acoperă toate formele educației, de la copii la adulți tineri din universități, la educația adulților, formarea profesională și dezvoltarea profesională continuă. Puteți găsi ECD/EDO în activitatea grupurilor de campanii și pe paginile de Internet dedicate copiilor. Nu este vorba numai despre a învăța să votezi. Este vorba despre a învăța cum să rezolvi probleme în familie, fără a recurge la violență. Este vorba despre a învăța cum să rezolvi problemele de pe terenul de joacă, în mod cinstit și cu sensibilitate. Este vorba despre vecini care se unesc pentru a păstra mediul curat și sigur.

De ce avem nevoie de ECD/EDO?

Cetățenia democratică este o abilitate, iar o abilitate se formează. Multe școli i-au învățat pe elevi despre structurile guvernamentale din trecut: nu prea multe i-au învățat cum ar fi putut să aibă un cuvânt de spus în societatea în care au trait și de care ar fi fost important. Termenul "democrație" vine din limba greacă, însemnând "al poporului". Cu toate acestea, studiile arată că, în Europa, mulți oameni se distanțează de sistemele lor politice. Nu au încredere în politicieni, sunt confuzi cu privire la instituțiile politice și sceptici cu privire la importanța votului.

Cum îi ajută pe tineri?

Poate copiii și tinerii nu au vârsta necesară pentru a vota la alegeri sau pentru a fi membri în juriu, însă au și ei drepturi și îndatoriri și sunt îndreptățiți să aibă un cuvânt de spus. ECD/EDO le formează abilitățile necesare pentru viața de familie și viața socială, oferindu-le, în același timp, cunoștințe pentru viitor.

Dar pe adulți?

Mulți adulți și-au pierdut interesul pentru „politică”. Ei sunt dezamăgiți de partidele politice și au impresia că reprezentanții lor politici nu au nicio legătură cu ei și cu sentimentele lor. Cu toate acestea, mulți oameni sunt foarte interesați de lumea din jurul lor – campanii pentru spitalele locale, pentru mediu sau contra cruzimii față de animale, de exemplu. ECD/EDO îi poate ajuta pe aceștia cum să acționeze pentru a obține influență în societate.

Mai există și alte obstacole care îi împiedică pe oameni să se exprime. Unele femei nu au șansa de a vota sau de a se implica în societate, deoarece provin din medii dominate de bărbați. Persoanele cu handicap și persoanele în vârstă pot avea dificultăți, deoarece le este mai greu să-și facă auzită vocea. ECD / EDO acționează atât pentru a le da încredere, cât și pentru a face restul societății să deschidă ochii și urechile.

De ce se implică Consiliul European?

Consiliul European este cea mai mare și mai veche organizație europeană. Cu 47 de state membre, acoperă geografic aproape întreaga Europă și afectează viețile a peste 800 de milioane de cetățeni care trăiesc aici. Consiliul este gardianul drepturilor omului pentru o Europă a cetățenilor și al democrației și statului de drept: cea mai bună structură pentru a supraveghea asupra ECD/EDO în Europa.

² <https://www.living-democracy.com/ro/about-edc-hre/>

Cetățenia democratică nu se limitează la statutul legal de a fi cetățean și la dreptul de vot pe care acest statut îl conferă. Include toate aspectele vieții într-o societate democratică. Astfel, cetățenia democratică este legată de o gamă largă de teme, cum ar fi dezvoltarea durabilă, participarea în societate a persoanelor cu dizabilități, egalitatea de gen, prevenirea terorismului și multe altele.

CULTURA ȘCOLARĂ DEMOCRATICĂ

Cadrul Competențelor pentru Cultura Democratică recent dezvoltat al Consiliului Europei definește 20 de competențe - valori, atitudini, aptitudini și cunoștințe importante pentru a trăi într-o societate democratică. Pentru a dezvolta aceste competențe, toate domeniile vieții școlare ar trebui să contribuie la acest scop. Atât conținutul, cât și metodele de educație, guvernarea școlară, activitățile extrașcolare, cooperarea cu părinții și cu comunitatea locală contribuie la dezvoltarea elevilor ca cetățeni activi.

Cultura școlară democratică necesită o interacțiune complexă a tuturor părților interesate din școli, de la elevi, cadre didactice, conducerea școlii și părinții până la autorități locale și alți actori comunitari, ceea ce explică importanța abordării holistice a școlii în promovarea

culturii școlare democratice. Democrația poate fi învățată cel mai bine prin practicile cotidiene de luare a deciziilor participative, normele și modalitățile de organizare bazate pe principii democratice, relații interpersonale bazate pe respect și egale în școală și în afara acesteia, precum și prin negocierea celor mai bune metode interactive de predare și învățare.

EDUCAȚIA PENTRU CETĂȚENIA DEMOCRATICĂ ȘI EDUCAȚIA PENTRU DREPTURILE OMULUI SUNT³:	
1. Învățare DESPRE drepturile omului și democrație	Ajută la înțelegerea drepturilor omului și a principiilor democrației
2. Învățare PENTRU democrație și drepturile omului	Ajută la punerea în practică a drepturilor omului și a democrației și la apărarea drepturilor încălcate
3. Învățare PRIN democrație și drepturile omului	Ajută să experimenteze și să se simtă principiile drepturilor omului și a democrației

1. Dimensiunea cognitivă a ECD/EDO : învățarea „despre” democrație și drepturile omului

În învățământul secundar, ECD/EDO presupune ca elevii să studieze documente cheie, precum DUDO și Convenția. Pentru a rezuma exemplul de mai sus, ei trebuie să știe că fiecare persoană se bucură de dreptul de gândire și de exprimare liberă și de accesul gratuit la informații prin intermediul mediilor necenzurate, cu excepții posibile doar în mod întemeiat și în circumstanțe limitate (Articolul 10 din Convenție). Constituția statului și mediul legal ar trebui să reflecte și să protejeze aceste standarde ale drepturilor ale omului și să poată fi studiate de către elevi din această perspectivă. Făcând acest lucru, elevii pot înțelege cât de important și chiar indispensabil este acest drept pentru ca democrația să trăiască. Educație pentru democrație De asemenea, este necesar ca elevii să înțeleagă Articolul 14 al Convenției care abordează principiul esențial al egalității și al non-discriminării: femei și bărbați, bogați și săraci, tineri și bătrâni, autohtoni și imigranți – toți deținem în mod egal aceste drepturi. Bucuria exercitării acestor drepturi este un proces care evoluează și este una dintre prioritățile sistemelor democratice de guvernare bazate pe drepturile omului. În cele din urmă, elevii trebuie să înțeleagă de ce libertățile au nevoie de un cadru de legi și de ce poartă responsabilități (DUDO, Articolul 29). Libertatea de exprimare permite cetățenilor să-și promoveze interesele într-o societate pluralistă și, într-un astfel de cadru competitiv, vor exista câștigători și învinși. Constituția, regulile și legile trebuie să asigure un cadru care limitează libertățile celor puternici și le protejează pe cele ale celor slabi – fără a legaliza diferențe. Cu toate acestea, regulile nu pot aborda fiecare problemă, astfel că membrii unei comunități trebuie să aibă o atitudine de responsabilitate unul față de celălalt. Drepturile omului constituie un cadru legal, dar și unul normativ. Acest lucru presupune ca elevii să recunoască în ce măsură principiile privind drepturile omului sunt realizate în cadrul comunității lor școlare, precum și în societate, în ansamblu.

³ http://www.living-democracy.com/pdf/ro/V1/V01_P01_U03.pdf

Convenția Europeană a Drepturilor Omului (4.11.1950)

Articolul 10 Libertatea de exprimare

(1) Orice persoană are dreptul la libertate de exprimare. Acest drept include libertatea de opinie și libertatea de a primi sau a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică Statele să supună societățile de radiodifuziune, cinematografie sau televiziune unui regim de autorizare.

(2) Exercițarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege care, într-o societate democratică, constituie măsuri necesare pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății, a moralei, a reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea informațiilor confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești. **Articolul 14 Interzicerea discriminării**

Exercițarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta Convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

Declarația Universală a Drepturilor Omului (DUDO) 10.12.1948)

Articolul 29 1. Orice persoană are îndatoriri față de colectivitate, deoarece numai în cadrul acesteia este posibilă dezvoltarea liberă și deplină a personalității sale.

2. În exercițarea drepturilor și libertăților sale, fiecare om nu este supus decât numai îngrădirilor stabilite prin lege, exclusiv în scopul de a asigura cuvenita recunoaștere și respectare a drepturilor și libertăților altora și ca să fie satisfăcute justele cerințe ale moralei, ordinii publice și bunăstării generale într-o societate democratică.

Pe scurt, aceste trei articole subliniază tensiunea dintre libertățile individuale și nevoia de a echilibra drepturile individului printr-un cadru care deopotrivă limitează și protejează aceste libertăți. Elevii care pot explica acest lucru au învățat multe „despre” democrație și drepturile omului; aceasta este dimensiunea cognitivă a ECD/EDO.

2. Dimensiunea participativă a ECD/EDO: învățare „pentru” democrație și drepturile omului

Pentru a putea lua parte la o societate democratică, elevii ar trebui să învețe cum să-și exercite drepturile și libertățile – de exemplu, dreptul de acces liber la informații și dreptul de gândire, opinie și exprimare liberă. Ar trebui, de asemenea, să aibă o experiență activă în interacționarea cu ceilalți – precum promovarea intereselor lor, negocierea compromisului sau agrearea modului de a defini „bunăstarea generală” (DUDO, Articolul 29). Ei ar trebui să poată să acționeze într-un cadru de reguli și să accepte limitele care li se pot impune. Ar trebui să aibă dezvoltată o atitudine de responsabilitate pentru bunăstarea celorlalți și pentru comunitate, în ansamblul ei. Pe scurt, elevii nu trebuie doar să înțeleagă implicațiile și legăturile dintre cele trei articole referitoare la drepturile omului, de mai sus, ci și să aprecieze valorile fundamentale ale acestora și să acționeze în consecință. Procedând astfel, prin intermediul proceselor democratice de luare a deciziilor care nu au ca rezultat violarea drepturilor omului, elevii trebuie să poată să își echilibreze interesele cu cele ale celorlalți și ale comunității în ansamblul ei. Elevii care au fost pregătiți în acest mod au învățat cum să participe într-o democrație. Aceasta este dimensiunea bazată pe

acțiune a ECD/EDO – învățarea „pentru” democrație și drepturile omului, adică cu scopul de a promova și proteja democrația, principiul statului de drept și drepturile omului.

3. Dimensiunea culturală a ECD/EDO: învățarea „prin” democrație și drepturile omului

Cunoștințele și abilitățile permit unei persoane să participe într-o democrație în termeni tehnici, dar nu transformă acea persoană într-un democrat. În mâinile rasiștilor, de exemplu, această expertiză ar putea fi folosită în mod abuziv ca o armă pentru a ataca o comunitate democratică bazată pe drepturile omului. Într-un sens foarte literal, cunoștințele și abilitățile care nu sunt susținute de valorile drepturilor omului sunt lipsite de valoare pentru democrație. ECD/EDO include astfel o dimensiune culturală. Cultura predării și a învățării trebuie să poarte mesajul ECD/EDO. Cât timp elevii dobândesc cunoștințe prin instruire (ascultând o prezentare, citind) și competențe prin exersare (demonstrație, practică și coaching), ei dezvoltă valori și atitudini prin experiență. De exemplu, tinerii își construiesc stima de sine prin încurajare din partea părinților și a profesorilor. Doar elevii care au trăit și s-au bucurat de un tratament respectuos din partea profesorilor se pot comporta întocmai față de semenii lor. Valorile drepturilor omului sunt dobândite printr-un proces de socializare în școală – predare „prin” sau în spiritul democrației și al drepturilor omului. Valorile drepturilor omului au fost definite de Organizația Națiunilor Unite, de Consiliul Europei și de alte organizații și includ principiile egalității și ale non-discriminării; participare și incluziune; asumarea responsabilității. În timp ce predarea „despre” democrație și drepturile omului poate fi atribuită unor discipline speciale (precum studiile sociale, istoria, educația civică), dimensiunea culturală a ECD/EDO, predarea „prin” democrație și drepturile omului, este o provocare pentru întreaga școală – drepturile omului și democrația formează ghidul pedagogic al comunității școlare și lentila prin care toate elementele guvernantei școlare sunt judecate.

Planurile cadru de învățământ din multe țări europene sunt create pentru a dezvolta și a asigura o cultură școlară democratică, reflectând un model al societății care respectă drepturile omului și democrația. Există un larg consens în Europa cu privire la importanța educației în susținerea democrației, precum și cu privire la rolul mediului democratic în școală pentru dezvoltarea competențelor necesare pentru participarea la luarea deciziilor la nivel local și pentru practicarea responsabilității civice. Aceste competențe se pot dezvolta prin Educație pentru Cetățenie Democratică și Educație pentru Drepturile Omului. (ECD / EDO).

“Educația pentru cetățenie democratică” se referă la educație, formare, diseminare, informare, practici și activități care urmăresc să îi pregătească și să îi încurajeze pe cursanți, prin dobândirea de cunoștințe, capacități și înțelegere și prin formarea de atitudini și comportamente, să își exercite și să apere drepturile lor democratice și responsabilități în societate, să aprecieze diversitatea și să joci un rol activ în viața democratică, în vederea promovării și apărării democrației și a statului de drept.

“Educația pentru drepturile omului” se referă la educație, formare, diseminare, informare,

practici și activități care au ca scop, prin formarea la elevi/studenți a cunoștințelor, capacităților, atitudinilor și comportamentelor, să îi pregătească și să îi încurajeze să contribuie la construirea și apărarea unei culturi universale a drepturilor omului în societate, în vederea promovării și protejării drepturilor omului și libertăților fundamentale.

“Educația formală” se referă la sistemul de educație și formare, de la nivelul pre-primar la cel secundar și universitar. De regulă, se desfășoară în instituții de educație sau de formare profesională și se finalizează cu certificare.

“Educația non-formală” se referă la orice program de educație creat pentru a îmbunătăți o gamă de aptitudini și de competențe în afara sistemului de educație formală.

“Educația informală” se referă la procesul de învățare pe tot parcursul vieții, prin care fiecare individ își formează atitudini, valori, își dezvoltă aptitudini și dobândește cunoștințe prin intermediul influențelor educative și resurselor din mediul său și din experiența zilnică (familie, grup de egali, vecini, întâlniri, bibliotecă, mass-media, muncă, joacă etc).

Educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului sunt strâns intercorelate și se sprijină reciproc. Acestea diferă mai degrabă din punct de vedere al focus-ului și al ariei de cuprindere, decât din punct de vedere al scopurilor și practicilor. Educația pentru cetățenie democratică se concentrează în primul rând asupra drepturilor, responsabilităților și participării active, în relație cu dimensiunea civică, politică, socială, economică, juridică și culturală a societății, în timp ce educația pentru drepturile omului are în vedere spectrul mai larg al drepturilor și libertăților fundamentale în fiecare aspect al vieții oamenilor.⁴

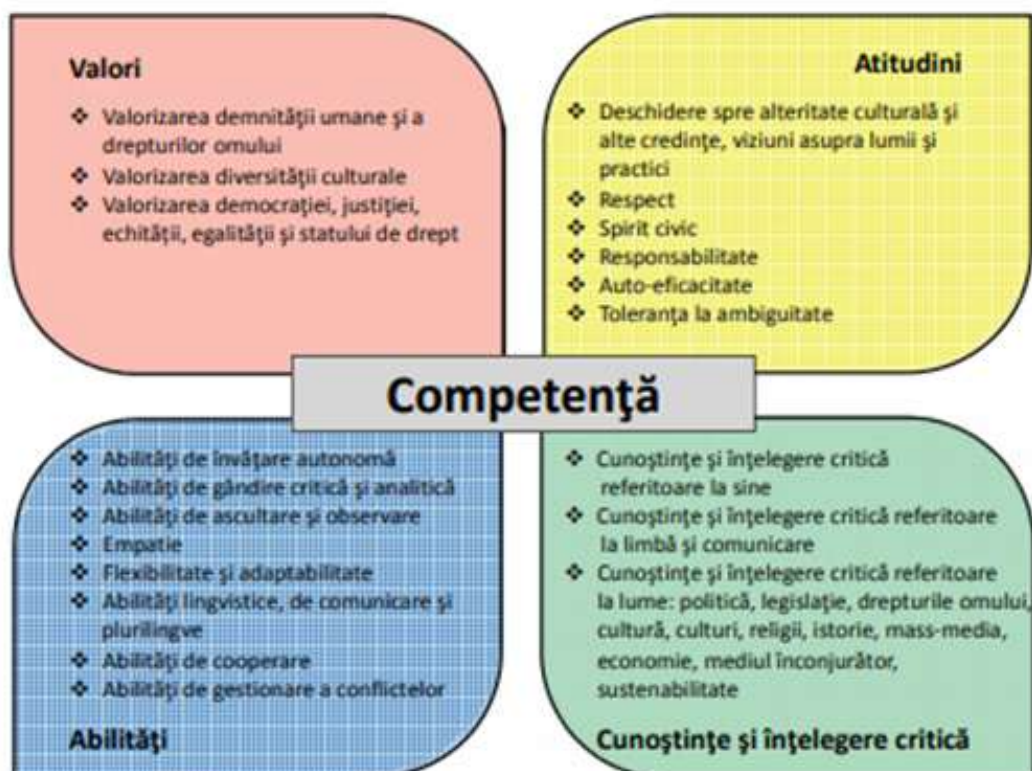

Diagrama celor 20 de competențe (valori, atitudini, abilități, cunoștințe și înțelegere critică)

⁴ <https://www.living-democracy.com/ro/about-edc-hre/>

PRINCIPIILE ȘCOLII DEMOCRATICE

Atunci când se depun eforturi în dezvoltarea culturii democrației în școală, este important să ținem cont de faptul că democrația este un proces, nu un rezultat. Prin activități singulare nu se poate asigura o democrație mai puternică. O școală democratică încearcă să îmbunătățească calitatea relațiilor dintre toate părțile interesate, care este cu mult mai dificil de realizat și mai greu de măsurat.

Pe baza *Cartei Consiliului Europei privind educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului* a fost identificat următorul set de principii ale școlii democratice:

- Să includă pe toată lumea
- Să valorizeze diversitatea
- Să dea șanse egale tuturor
- Să respecte demnitatea umană
- Să trăiască în pace

Astfel, se consideră că școala democratică este o școală care se dezvoltă în conformitate cu principiile democratice și respectarea drepturilor omului și lucrează pentru dezvoltarea competențelor pentru cultura democratică.

Școala democratică nu este o școală perfectă, fără probleme. Aceasta este o școală unde toate părțile interesate se respectă reciproc și deciziile importante sunt luate și discutate de părțile interesate. Aceasta este o școală în care problemele sunt rezolvate împreună, în timp ce provocările și controversile sunt luate în considerare și nu sunt ignorate sau suprimate. Și nu în cele din urmă, acesta este un loc în care principiile democratice nu sunt neglijate.

Trebuie menționat că democrația, mai presus de toate, este un proces și nu un rezultat. Organizarea unui set de activități la școală nu va asigura o democrație mai puternică. Școala ar trebui să lucreze constant la îmbunătățirea relațiilor dintre diverși actori, ceea ce necesită un timp considerabil, astfel încât școala ar trebui să fie cu adevărat gata pentru o schimbare.

ABORDAREA ȘCOLII CA ÎNTREG

Cum să educi un cetățean activ? Dovezile arată că dobândirea competențele necesare pentru a deveni un cetățean democratic se realizează cel mai bine atunci când conținutul educației, metodele de predare-învățare, activitățile extracurriculare, mediul general de învățare și legăturile cu comunitatea locală oferă oportunități de experimentare a proceselor democratice.

Învățarea democrației la școală necesită o strânsă interacțiune și colaborare a tuturor părților interesate din diferitele domenii ale vieții școlare (elevi, profesori, conducerea școlii, autorități locale și alți reprezentanți ai comunității locale).

Astfel, modelul de formare propus de *Centrul European Wergeland* (EWC) se bazează pe abordarea holistică a școlii, care urmărește să faciliteze învățarea democrației prin învățarea, prin și pentru principiile democratice și respectarea drepturilor omului. Acest

lucru solicită eforturi comune care implică toți factorii școlii interesați din toate domeniile vieții școlare.

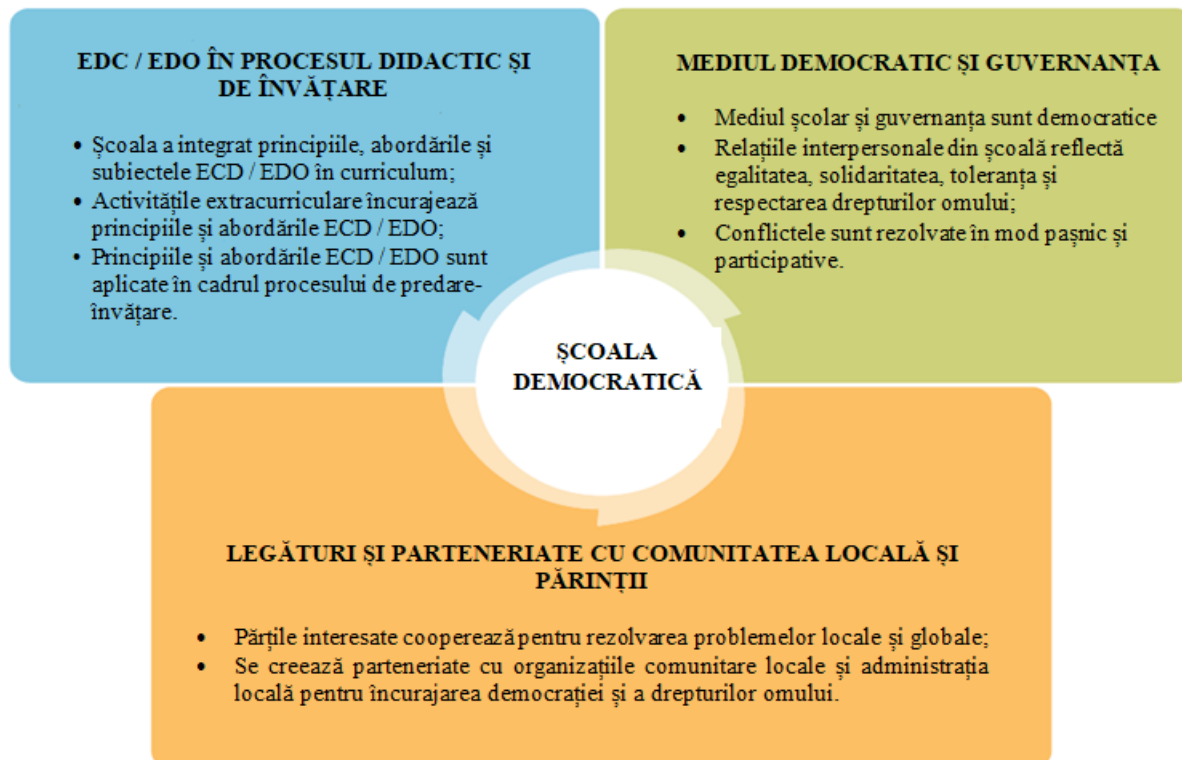
INSTRUMENT PENTRU DEZVOLTAREA ȘCOLII DEMOCRATICE

Instrument pentru planificarea, monitorizarea și evaluarea Educației pentru Democrație și Educației pentru cetățenie și drepturile omului (EDC / EDO) în școli

Pentru a facilita transformările democratice în școli, EWC a elaborat un instrument special care prezintă modificările pe care școala ar putea să le facă pentru a învăța și promova o cultură a democrației. Documentul se bazează pe *Convenția europeană pentru drepturile omului*, *Carta Consiliului Europei privind educația pentru cetățenia democratică și drepturile omului*, *Cadrul de competențe al culturii democratice*, *Consiliul Europei privind participarea tinerilor*, *Materiale ale Consiliului Europei despre Educația pentru cetățenie democratică și educația în drepturile omului (EDC / EDO)*, precum și experiența EWC din activitățile proiectului în diferite țări. Instrumentul a fost pilotat și îmbunătățit prin contribuția participanților din cadrul programului „Școli pentru democrație” din Ucraina.

Instrumentul este ghidat de viziunea prin care cultura democrației și a drepturilor omului pot fi învățate cel mai bine printr-o dezvoltare școlară democratică cuprinzătoare bazată pe o abordare școlară holistică, adică prin eforturi coordonate și prin parteneriatul tuturor părților interesate din toate domeniile vieții școlare.

Instrumentul prezintă standardele democratice în trei domenii principale ale vieții școlare: procesele de predare și învățare, mediul școlar și administrație și legăturile cu comunitatea locală.

CUM SE UTILIZEAZĂ ACEST INSTRUMENT?

Acest instrument poate fi utilizat pentru analiza situației actuale, planificarea acțiunilor și evaluarea schimbărilor **în trei domenii ale vieții școlare**:

- introducerea educației pentru cetățenia democratică și educația pentru drepturile omului în procesul de învățare și învățarea,
- democratizarea conducerii școlii și a climatului la școală
- construirea de parteneriate cu comunitatea locală.

Instrumentul cuprinde 26 de standarde democratice în trei domenii principale: dezvoltarea mediului școlar democratic și guvernanta democratică a școlii, încurajarea folosirii ECD / EDO în procesele de predare și învățare, stabilirea de legături și parteneriate cu comunitatea locală și cu părinții.

De asemenea, instrumentul este multifuncțional, deoarece servește ca bază pentru autoevaluarea școlii, sugerând în același timp posibilități pentru o dezvoltare democratică ulterioară și contribuind la monitorizarea progreselor în implementarea culturii democratice în școală.

Instrumentul este dinamic și flexibil, ceea ce oferă o oportunitate de utilizare ulterioară pe parcursul mai multor ani, concentrându-se pe o zonă sau standard la un moment dat. Instrumentul poate fi utilizat doar în scopuri de autoevaluare, nu pentru evaluare externă, deoarece se concentrează pe dezvoltare și posibile îmbunătățiri ale mediului școlar.

Așadar, cum implementați schimbările democratice la școală pe baza Instrumentului? Iată șapte pași practici despre cum se poate face acest lucru.

PAȘI PRACTICI ACTIVI PENTRU DEZVOLTAREA ȘCOLII DEMOCRATICE:

1. Găsiți o echipă de oameni care gândesc la fel și formați un grup
2. Efectuați o evaluare a situației în școală împreună cu toți factorii interesați, pe baza instrumentului
3. Creați un plan de acțiune (proiect) pentru implementarea schimbărilor democratice în școală
4. Implementați planul de acțiune care implică toți participanții la procesele de predare și învățare
5. Evaluați schimbările democratice în școală
6. Analizați realizările și eventualele greșeli. Scrieți un model de bună practică și împărtășiți-o altora
7. Planificați pașii ulteriori pentru dezvoltarea democratică a școlii

Lucrând cu instrumentul, este important să reținem trei întrebări principale:

- Cum sunt reflectate principiile democrației și drepturilor omului în viața școlii?
- Cum integrează școala principiile și abordările ECD / EDO în procesele de predare și învățare?
- Cum colaborează școala cu comunitatea locală?

Răspunzând la aceste întrebări, școlile pot analiza profilul și provocările democratice actuale pentru cultura democratică, pot planifica acțiuni pentru îmbunătățirea situației și pot evalua eforturile depuse în fiecare dintre cele trei domenii ale vieții școlare.

Zona de schimbare I: MEDIUL DEMOCRATIC ȘI CONDUCEREA DEMOCRATICĂ A ȘCOLII

1.1 Mediul școlar și conducerea școlii sunt democratice			
Standard		Indicatori	
1.1.1 Documentele școlii (orientări, statut) reflectă principiile democrației și respectarea drepturilor omului, prevederile lor sunt puse în aplicare		<ol style="list-style-type: none"> 1. Ce documente reglementează activitatea școlii? 2. Care sunt valorile de bază incluse în fiecare dintre aceste documente? Furnizați exemple (citate) 3. Cine a participat la elaborarea acestor documente? 4. Care a fost procedura aprobării lor? 5. Ce documente internaționale privind drepturile omului au fost luate în considerare la elaborarea acestor documente? 6. Ce principii democratice folosește școala ca orientări pentru activitatea sa? 7. Cum se manifestă acest lucru? Prezentați câteva exemple. 	
Nivelul implementării standardului			
Inițială	Parțial	Avansat	Susținut
Principiile și procedurile democratice nu sunt reflectate în documentația	Documentația școlară reflectă caracterul democratic, principii și	Principiile și procedurile democratice sunt aplicate și reflectate în	Principiile și procedurile democratice sunt reflectate în documentele școlare și aplicate. Există proceduri democratice pentru

școlară	respectarea drepturilor omului	documentele școlare	aprobarea și actualizarea lor.
Standard		Indicatori	
1.1.2 Organismele de conducere ale elevilor funcționează în școală		<ol style="list-style-type: none"> 1. Cine a inițiat înființarea organismului de conducere a elevilor? 2. Rolul organismului de conducere al elevilor este prevăzut în statutul școlii? 3. Ce formă are organismul de conducere a elevilor? 4. Ce probleme rezolvă organismul de conducere a elevilor? 5. Oferiți un exemplu de decizie recentă luată de organismul de conducere a elevilor. 6. Oferiți un exemplu de inițiativă a organismului de conducere a elevilor, care a fost implementată la școală. 	
Nivelul implementării standardului			
Inițial	Parțial	Avansat	Susținut
Organismul de conducere a elevilor este modelat administrativ și funcționarea lui este retorică	Organismul de conducere al elevilor este modelat administrativ și tratează un domeniu limitat de probleme	Organismul de conducere a elevilor este ales și funcționează	Organismul de conducere a elevilor este ales, funcționează, inițiază și influențează luarea deciziilor în școală
Standard		Indicatori	
1.1.3 Profesori, elevi, părinți și alte părți interesate ale procesului de învățare participa la luarea deciziilor și la elaborarea planurilor școlare		<ol style="list-style-type: none"> 1. Cum este planificată activitatea în școală? 2. Cine participă la acest proces, cine oferă consultări pentru elaborarea documentelor relevante, cine pune în aplicare deciziile? 3. Cum se respectă drepturile părinților și ale elevilor de a participa la planificarea și luarea deciziilor (în ceea ce privește logistica, procesul de predare și învățare, petrecerea timpului liber, etc.)? 4. Documentele școlare conțin proceduri care garantează participarea tuturor părților interesate la procesul decizional? 5. Cum sunt informate toate părțile interesate despre planuri și decizii? 	
Nivelul implementării standardului			
Inițial	Parțial	Avansat	Susținut
Profesorii, elevii, părinții nu participa la luarea deciziilor. Planificarea se face numai de către conducere	Profesori, elevi, părinți și alte părți interesate de școală participă la luarea deciziilor cu privire la un domeniu limitat de probleme	Profesori, elevi, părinți și alte părți interesate de școală elaborează și iau decizii în comun, inclusiv pe probleme de importanță a întregii școli	Toți participanții la procesele de predare-învățare participă activ la planificarea și luarea deciziilor la școală, interesele lor sunt luate în considerare. Există o procedură clară de luare a deciziilor. Comunitatea este informată și i se

			raportează, în general, planurile și deciziile care se iau.
Standard		Indicatori	
1.1.4 Există proceduri de conducere democratică stabilite și funcționale în școală		<ol style="list-style-type: none"> 1. Ce documente descriu procedurile de conducere a școlii? 2. Ce valori democratice stau la baza conducerii școlii? Cum se reflectă în practică? Exemple. 3. Cine poate iniția decizii cu privire la diferite sfere de funcționare a școlii? 4. Cum se iau deciziile? 5. Există proceduri de decizie în vigoare? 6. A folosit cineva dreptul de a contesta o decizie în ultimul an? 7. Care au fost motivele și cine le-a inițiat? Care a fost procedura și care au fost rezultatele? 	
Nivelul implementării standardului			
Inițial	Parțial	Avansat	Susținut
Nu sunt stabilite proceduri de conducere democratică	Procedurile de conducere democratică nu există decât retoric	Sunt stabilite și aplicate procedurile de conducere democratică	Procedurile de conducere democratică sunt stabilite, aplicate și actualizate în funcție de nevoile comunității școlare

Standard		Indicatori	
1.1.5 Elevii sunt încurajați să constituie organizații și grupuri de interese care vizează consolidarea procesului democratic în luarea deciziilor la școală		<ol style="list-style-type: none"> 1. Există organizații sau grupuri de elevi în școală? 2. Cine și cum a inițiat înființarea lor? 3. Care a fost scopul înființării lor și ce fac? 4. Cine participă la activitățile lor și câți membri au? 5. Ce decizii cu privire la viața școlară pot să inițieze? 	
Nivelul implementării standardului			
Inițial	Parțial	Avansat	Susținut
Nu există organizații sau grupuri de interese în școală și nu există nicio dorință / nevoie de a le înființa	În școală există organizații de elevi sau grupuri de interese, dar acestea au fost inițiate și sunt ghidate de adulți	În școală există organizații de elevi sau grupuri de interese, care sunt înființate ținând cont de interesul și dorințele elevilor	În școală există organizații de elevi sau grupuri de interese, sunt inițiate de elevi și aceștia participă la luarea deciziilor

Standard		Indicatori	
1.1.6 Stilul de management al școlii este democratic, responsabilitatea este împărțită în mod egal (toți factorii interesați sunt implicați în procesul de luare a deciziilor, informațiile despre		<ol style="list-style-type: none"> 1. Ce valori sunt la baza procesului de conducere a școlilor? Vă rugăm să oferiți exemple. 2. În ce cazuri pot participa elevii, părinții și profesorii la luarea deciziilor manageriale? 3. Ce decizii sunt luate în comun? Cum sunt 	

procesul decizional se fac publice)		diseminate informațiile despre decizia adoptată? 4. Ce decizii au inițiat elevii sau părinții în ultimii doi ani? Prezentați câteva exemple. Au fost adoptate?	
Nivelul implementării standardului			
Inițial	Parțial	Avansat	Susținut
Deciziile sunt luate numai de conducerea școlii	Deciziile sunt luate fără consultări sau luând în considerare interesele tuturor factorilor interesați	Deciziile sunt luate după consultări cu și / sau luând în considerare interesele tuturor factorilor interesați de școală	Deciziile sunt luate în comun și deschis, implicând toți factorii interesați. Există o procedură în vigoare pentru facilitarea răspunderii deciziilor luate

Standard	Indicatori			
1.1.7 Schimbul de informații publice în școală este transparent, fiecare are acces egal la informații	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ce informații sunt diseminate între reprezentanții comunității școlare? 2. Cum este diseminată informația în școală? 3. Cât de ușor pot accesa toți participanții la procesul de predare-învățare documentele școlii? 4. Ce mijloace media există în școală? 5. Cine a creat aceste mijloace media și cine le monitorizează funcționarea? 6. Ce fel de canale de feedback există în școală? Cum sunt informați toți factorii interesați ai școlii despre ele? Cum sunt utilizate? 			
Nivelul implementării standardului				
Inițial	Parțial	Avansat	Susținut	
Informațiile publice sunt accesibile doar parțial	Informațiile publice sunt accesibile	Informațiile publice sunt accesibile și explicate tuturor factorilor interesați de școală	Informațiile publice sunt accesibile, explicate și discutate cu toți factorii interesați din școală. Există canale de feedback la școală	

1.2. Relațiile la școală reflectă egalitatea socială, solidaritatea, toleranța și respectarea drepturilor omului	
Standard	Indicatori
1.2.1. Există reguli de funcționare în școală care garantează un tratament egal și acces egal pentru toți elevii, profesorii și ceilalți membri ai personalului,	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ce documente școlare stipulează regulile care garantează o atitudine egală? Prezentați câteva exemple. 2. Ce valori sunt exprimate în aceste reguli?

indiferent de descendența, identitatea culturală, stilul de viață sau credințele lor	3. Când și cum au fost introduse aceste reguli? 4. Există proceduri de reacție la cazurile de tratament inegal în școală? Cum sunt?		
Nivelul implementării standardului			
Inițial	Parțial	Avansat	Susținut
Există reguli în școală pentru garantarea tratamentului și accesului egal pentru toți elevii, profesorii și alți membri ai personalului, doar la nivel retoric	Există un sistem de măsuri privind promovarea valorilor de toleranță și tratament egal în școală	Există un sistem de măsuri de promovare a valorilor toleranțe și tratamentului egal în școală. Există un set de reguli de reacție la situații de tratament inegal	Există reguli clare în școală care garantează un tratament egal și acces egal pentru toți. Există o procedură de reacție la cazurile de discriminare și tratament inegal; aceasta funcționează și este actualizată continuu
Standard	Indicatori		
1.2.2 Toți factorii implicați în educație sunt încurajați să se opună discriminării sau acțiunilor degradante sau diseminării de informații false în școală	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ce programe sau evenimente care urmăresc prevenirea discriminării există la școală? Furnizați unele exemple. 2. A avut loc vreo discriminare în școală? Ce fel de discriminare a fost? 3. Cum a reacționat școala la aceste cazuri? 4. Cum este încurajat tratamentul egal și răspunsul la manifestările discriminării? 5. Cum pot informa elevii despre cazurile de discriminare sau intimidare? Fac ei acest lucru? 		
Nivelul implementării standardului			
Inițial	Parțial	Avansat	Susținut
Problema acțiunilor discriminatorii, a acțiunilor degradante sau a diseminării informațiilor false nu este abordată în școală	Problema acțiunilor discriminatorii, a acțiunilor degradante sau a diseminării informațiilor false este abordată în școală, dar nu este acoperită de curriculum	Există proiecte derulate și măsuri luate pentru prevenirea discriminării. Sunt efectuate instruirii relevante	Există proiecte derulate și măsuri luate pentru prevenirea discriminării. Sunt efectuate instruirii relevante. Sunt implementate mecanisme de răspuns. Este creat în școală un climat de intoleranță la discriminare
Standard	Indicatori		
1.2.3 Infrastructura școlară și mediul fizic promovează relații egale, respectarea drepturilor omului, responsabilitatea și participarea	<ol style="list-style-type: none"> 1. Există infrastructură la școală care permite accesul și utilizarea facilităților de către persoane cu nevoi speciale? 2. Pot influența elevii și părinții amenajarea spațiului școlar? 3. Școala are un spațiu în care se pot organiza întâlniri și discuții? 4. Pot elevii să decidă ei înșiși amenajarea unei clase sau a unui club? 5. Toaletele din școală oferă un nivel adecvat de confidențialitate și securitate? 		
Nivelul implementării standardului			

Inițial	Parțial	Avansat	Susținut
Infrastructura școlară nu oferă oportunități egale	Infrastructura școlară oferă oportunități egale	Infrastructura școlară oferă oportunități egale. Părinții și elevii sunt implicați în amenajarea mediului fizic școlar	Infrastructura școlară oferă oportunități egale. Părinții și elevii sunt implicați în luarea deciziilor referitoare la mediul fizic școlar
1.3. Conflictele sunt soluționate pașnic cu participarea tuturor factorilor implicați în educație			
Standard	Indicatori		
1.3.1 Sunt implementate proceduri de rezolvare pașnică și participativă a conflictelor, precum și de combatere a discriminării, a fenomenului de bullying, inclusiv un cod de conduită	<ol style="list-style-type: none"> 1. Cum rezolvă școala conflictele? 2. Școala a adoptat documente și proceduri speciale cu privire la soluționarea conflictelor? Prezentați câteva exemple 3. Cum sunt diseminate în școală abilitățile și cunoștințele despre rezolvarea pașnică a conflictelor și anti-discriminare? 4. Care sunt principalele reguli de conduită în școală și unde sunt afișate? 5. Au fost introduse modificări, când și cum? 6. Există un sistem de sancțiuni și stimulente? 7. Cum evaluează școala eficiența acestora? 8. Ce sistem de evaluare a conduitei este aplicat în școală? 9. Cum a fost creat? 10. Există reguli pentru prevenirea conflictelor, discriminării și fenomenului bullying în școală? 11. Cum combate școala fenomenul bullying între elevi? 12. Au fost realizate lecții speciale pentru dezvoltarea abilităților de prevenire a conflictelor, a discriminării și fenomenului de bullying, de mediere, în ultimii doi ani? 13. Cât de eficiente au fost aceste măsuri? 14. Cum implică școala părinții, elevii și profesorii în prevenirea conflictelor, discriminării și fenomenului de bullying? 		
Nivelul implementării standardului			
Inițial	Parțial	Avansat	Susținut
Este implementat un Cod de conduită	Codul de conduită este implementat, dar procedurile pentru rezolvarea conflictelor și combaterea discriminării sunt la nivel retoric	Codul de conduită este implementat, sunt diseminate cunoștințe despre rezolvare pașnică a conflictelor și anti-discriminare. Consiliul de administrație și consiliul profesoral se preocupă de procesul de soluționare a conflictelor	Codul de conduită este implementat, prevederile sale sunt clare, analizate de toți factorii implicați în educație și actualizate în consecință. Există documente și proceduri speciale pentru prevenirea și soluționarea conflictelor. Sistemul de mediere al școlii funcționează

Zona de schimbare II: EDUCAȚIA PENTRU CETĂȚENIA DEMOCRATICĂ ȘI DREPTURILE OMULUI

2.1. Școala a integrat în curriculum principiile și abordările Educației pentru cetățenia democratică (ECD) / Educației pentru drepturile omului (EDO)			
Standard	Indicatori		
2.1.1 ECD / EDO este predată ca disciplină separată	1. Ce disciplină separată acoperă temele ECD / EDO? 2. Această disciplină este obligatorie sau este curs opțional? Care sunt componentele sale și numărul de ore? 3. În ce clase se studiază această disciplină și de câți elevi? 4. Căror teme acordă o atenție specială profesorii și de ce? 5. Cine a dezvoltat programul pentru predarea acestei discipline? Este un program standard sau este dezvoltat / modificat de un profesor?		
Nivelul implementării standardului			
Inițial	Parțial	Avansat	Susținut
Nu	Da, curs opțional	Da, ca disciplină obligatorie	Învățat în mod sistematic de-a lungul mai multor ani
Standard	Indicatori		
2.1.2 Componentele ECD / EDO sunt incluse într-o gamă de discipline școlare (arie curriculară)	1. Programele căror discipline conțin componente ale ECD / EDO? 2. Câți profesori includ teme ECD / EDO în predarea materiilor lor? 3. Sunt predate aceste discipline ca parte a programei obligatorii sau sunt cursuri opționale? 4. Căror teme acordă o atenție deosebită profesorii? 5. Care sunt, în opinia profesorilor, rezultatele includerii componentelor ECD / EDO în o serie de discipline?		
Nivelul implementării standardului			

Inițial	Parțial	Avansat	Suștinut
Componente ale ECD / EDO în cadrul programei standard	Programe modificate pentru cursuri opționale	Un program modificat pentru mai multe discipline obligatorii	Programele tuturor disciplinelor au fost modificate
Standard	Indicatori		
2.1.3 Teme ECD / EDO sunt incluse în curriculum în mod cuprinzător și sistematic (abordare interdisciplinară)	1. Programele căror discipline includ teme de ECD / EDO? 2. Predarea acestor teme este unificată de un singur program coerent? Dacă da, de ce s-a hotărât dezvoltarea unui instrument pentru includerea temelor ECD / EDO într-un număr de discipline? 3. Cine a dezvoltat metodologia de predare - învățare și cine a aprobat-o? 4. Cine monitorizează legăturile tematice ECD / EDO la disciplinele separate și cum colaborează profesorii pentru implementarea întregului program? 5. De cât timp este implementată predarea acestui program? Au fost schimbări în program? 6. Care sunt rezultatele implementării sale, care sunt efectele programului asupra elevilor?		
Nivelul implementării standardului			
Inițial	Parțial	Avansat	Suștinut
Nu există program complet ECD / EDO	Există organizate evenimente sporadice care includ teme ECD / EDO	Mai multe discipline predau teme ECD / EDO	Se implementează un program complet pentru predarea temelor ECD / EDO
Standard	Indicatori		
2.1.4 Manuale ale Consiliului Europei privind ECD / EDO sunt utilizate în clasă	1. Ce manuale sunt utilizate? La ce discipline? 2. Câți profesori le folosesc? 3. Ce teme sunt abordate cel mai frecvent? 4. Ce exerciții sunt utilizate cel mai frecvent? (Vă rugăm să oferiți câteva exemple) 5. Cum evaluează profesorii adecvarea manualelor pentru predare?		
Nivelul implementării standardului			
Inițial	Parțial	Avansat	Suștinut
Manuale nu sunt utilizate	Utilizarea sporadică a manualelor în predarea unor teme specifice	Utilizarea manualelor în cadrul anumitor discipline	Majoritatea cadrelor didactice folosesc manuale în clasă
2.2. Activitățile extracurriculare au ca scop promovarea principiilor democratice și respectarea drepturilor omului			
Standard	Indicatori		
2.2.1 Proiecte și inițiative care vizează promovarea principiilor democratice și respectarea drepturilor omului sunt desfășurate la școală	1. Ce proiecte privind ECD / EDO au fost realizate la școală în ultimii doi ani? 2. Cum a apărut nevoia acestor proiecte? 3. Cine și câte persoane au fost implicate în aceste proiecte? 4. Au fost proiecte inițiate de elevi? Care? 5. Cine a fost grupul țintă al acestor proiecte? 6. Care sunt rezultatele acestor proiecte? 7. Care sunt efectele pe termen lung ale acestor proiecte în școală și comunitatea locală?		
Nivelul implementării standardului			

Inițial	Parțial	Avansat	Susținut
Nu se desfășoară proiecte sau inițiative privind ECD / EDO	Proiectele sunt realizate la inițiativa profesorilor	Proiectele sunt inițiate în comunde profesori, elevi și părinți	Sunt realizate proiecte ECD / EDO în mod sistematic
2.3. Abordările și metodele ECD / EDO sunt utilizate în procesul de predare – învățare			
Standard	Indicatori		
2.3.1 Metodele de învățare activă sunt utilizate în predarea ECD / EDO	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ce metode de învățare activă folosesc profesorii pentru predarea temelor ECD / EDO? 2. Ce metode preferă profesorii / le consideră cele mai utile? 3. Cât de des le folosesc? 4. Ce metode de predare care dezvoltă competențe de cooperare, gândire critică și analiza problemelor sunt utilizate în școală (exemple)? 5. Ce condiții există în școală pentru utilizarea metodelor active de învățare (spațiu dinamic)? 		
Nivelul implementării standardului			
Inițial	Parțial	Avansat	Susținut
Nu se utilizează	Anumite elemente sunt utilizate	Parțial utilizate în predare la unele discipline	Diverse metode de învățare activă sunt utilizate la toate disciplinele
Standard	Indicatori		
2.3.2 Profesorii au oportunități pentru dezvoltare profesională în domeniul de ECD / EDO	<ol style="list-style-type: none"> 1. Au participat profesorii la cursuri pe ECD / EDO în ultimii doi ani? 2. Ce fel de cursuri au fost și în ce format? 3. Câți profesori au participat la astfel de cursuri și la ce discipline? 4. Cum folosesc profesorii abilitățile dobândite în activitatea lor profesională (vă rugăm să oferiți câteva exemple)? 5. Care sunt nevoile profesorilor în această privință? 6. Există posibilități de dezvoltare profesională a cadrelor didactice în școală? Care sunt acestea? 		

Nivelul implementării standardului			
Inițial	Parțial	Avansat	Susținut
Numai în cadrul programului și cursurilor din învățământul de stat	Unii profesori au participat la diverse cursuri de formare	Acces la diverse forme de dezvoltare profesională	Profesorii au acces la diverse cursuri, inclusiv la cele furnizate de organizații nonguvernamentale
Standard	Indicatori		
2.3.3 Elevii și părinții pot alege discipline separate, subiecte educaționale, formatul temelor, metodele de evaluare etc., sunt oferite oportunități de învățare și evaluare în	<ol style="list-style-type: none"> 1. Părinții și elevii au influență asupra selecției de discipline, subiecte educaționale, formate de teme și metode de evaluare? Vă rugăm să oferiți câteva exemple. 2. Cum pot face sugestii? 3. Cum se iau deciziile în aceste cazuri? 4. Cunoșteau elevii criteriile de evaluare înainte de a-și îndeplini sarcinile? 		

comun	5. Există cursuri propuse de elevi sau părinți în școală?		
Nivelul implementării standardului			
Inițial	Parțial	Avansat	Susținut
Nu	Numai retoric, în conformitate cu cerințele învățământului de stat pentru studiul de specialitate în liceu	Da, în predarea la nivelul mai multor discipline	Da, elevii și profesorii pot influența ce discipline aleg copiii pentru curriculum opțional. Ei știu și înțeleg criteriile de evaluare și au o oportunitate de învățare comună

Zona de schimbare III: LEGĂTURI, PARTENERIAT ȘI COOPERARE CU COMUNITATEA LOCALĂ

3.1.Reprezentanții școlii se organizează și acționează pentru rezolvarea problemelor sociale și globale (în domeniul mediului, justiției, reducerii sărăciei, reducerea tuturor formelor de violență)			
Standard	Indicatori		
3.1.1. Evenimentele care vizează rezolvarea problemelor comunității și sprijinirea intereselor comunității sunt organizate în școală (în ultimii doi ani)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ce evenimente au fost organizate în școală în ultimii doi ani? Cine le-a inițiat? 2. Ce probleme urmăreau să rezolve? 3. Câte persoane au luat parte la realizarea lor? 4. Care au fost rezultatele acestor evenimente? 5. Care este efectul acestor evenimente? Pe ce grupuri de participanți? 6. Ce efecte pe termen lung au avut aceste evenimente? 		
Nivelul implementării standardului			
Inițial	Parțial	Avansat	Susținut
Nu sunt organizate deloc	Evenimentele se organizează retoric, sunt inițiate doar de școală	Evenimentele sunt organizate și sunt inițiate atât de școală, cât și de comunitatea locală	Evenimentele sunt organizate în comun și au influență asupra soluționării problemelor locale
Standard			
Indicatori			
3.1.2 Există grupuri de	1. Ce organizații sau grupuri există în școală?		

inițiativă în școli sau organizații care aduc împreună persoanele interesate cu scopul de a rezolva problemele cu care se confruntă comunitatea	2. Ce organizații sau grupuri se ocupă de rezolvarea problemelor comunității? 3. Ce persoane participă la activitatea acestor grupuri / organizații? Cine sunt și câți sunt? 4. Ce probleme au fost rezolvate / încercate să fie rezolvate, de exemplu? 5. Care sunt rezultatele activității lor?		
Nivelul implementării standardului			
Inițial	Parțial	Avansat	Suștinut
Nu există	Există retoric, inițiate de conducere	Există pe baza inițiativei elevilor și profesorilor, se întâlnesc regulat	Există și ajută la rezolvarea problemelor
Standard	Indicatori		
3.1.3 Profesorii, elevii și părinții participă / se implică în activitatea ONG-urilor locale (în ultimii doi ani)	1. Cine participă la activitățile ONG-urilor locale? Câți sunt? 2. În ce măsură și în ce roluri sunt implicați în activitatea organizațiilor? 3. Ce decizii pot lua și ce influență pot avea? 4. Care sunt rezultatele activității lor (exemple)?		
Nivelul implementării standardului			
Inițial	Parțial	Avansat	Suștinut
Nu se implică	SE implică periodic, ca și consumatori de servicii	Participă, dar nu influențează deciziile	Participă și influențează deciziile
Standard	Indicatori		
3.1.4 Încurajarea participării elevilor în viața comunității și în dezbaterile sociale	1. Ce forme de participare a elevilor la viața comunității există? 2. Câți elevi participă activ la viața comunității? 3. Sunt purtate discuții sociale (dezbateri, mese rotunde etc) cu participarea elevilor? 4. Pe ce subiecte? Câți elevi au participat? 5. Cum promovează școala participarea elevilor la viața comunității? În ce forme și cine are grijă de acest lucru? Ce decizii ale comunității pot influența elevii și profesorii?		
Nivelul implementării standardului			
Inițial	Parțial	Avansat	Suștinut
Elevii nu participă, nu sunt implicați	Elevii sunt implicați pasiv	Elevii sunt implicați voluntar, din când în când	Toți sunt implicați în mod constant pe baza propriei inițiative
Standard	Indicatori		
3.2.1 Elevii sunt implicați în co-administrarea sferei de tineret din comunitatea locală	1. Organismele locale de conducere implică elevii în procesele de luare a deciziilor cu privire la chestiuni de interes pentru ei? 2. Există structuri formale care reprezintă tinerii în comunitate? 3. Elevii participă la funcționarea lor și, dacă da - când și câți dintre ei? 4. În luarea deciziilor referitoare la ce aspecte pot participa tinerii din școală în comunitate? 5. Ce a motivat elevii să participe și să coopereze cu comunitatea locală?		

	6. Cum sunt luate în considerare opiniile tinerilor în timpul proceselor de luare a deciziilor în comunitate?		
Nivelul implementării standardului			
Inițial	Parțial	Avansat	Susținut
Neimplicați	Implicați pasiv	Implicați voluntar din când în când	Implicați constant, din proprie inițiativă
Standard	Indicatori		
3.2.2 Partenerii sunt invitați în mod regulat la școală cu scopul de a participa la diferite evenimente și în procesul de luare a deciziilor legate de dezvoltarea școlii	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ce parteneri participă la viața școlii în mod regulat? 2. Cine inițiază implicarea partenerilor? 3. Cum este implicarea lor? 4. La ce decizii legate de viața școlară participă partenerii? (Vă rugăm să oferiți câteva exemple) 5. Cum sunt implicați partenerii în diferite evenimente din școală (exemple)? 		
Nivelul implementării standardului			
Inițial	Parțial	Avansat	Susținut
Nu sunt invitați	Invitați ca „decor”	Sunt implicați în implementarea evenimentelor	Implicați regulat, inițiază și participă la luarea deciziilor
Standard	Indicatori		
3.2.3 Partenerii invită regulat profesorii, elevii și părinții să organizeze evenimente comune	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ce parteneri invită profesorii, elevii și părinții să organizeze evenimente împreună? 2. La ce evenimente comune sunt invitați profesorii, elevii și părinții? 3. În ce calitate sunt invitați profesorii la aceste evenimente? Dar elevii? Dar părinții? 4. Ce evenimente au avut loc în ultimul an? 5. Cum a fost cooperarea în organizarea evenimentelor comune? 6. Cum s-a produs comunicarea și informarea? 		
Nivelul implementării standardului			
Inițial	Parțial	Avansat	Susținut
Nu sunt invitați	Sunt invitați mai degrabă retoric, doar pentru „decor”	Sunt implicați sporadic, nu influențează politicile	Sunt implicați în mod regulat, inițiază și participă la luarea deciziilor
Standard	Indicatori		
3.2.4 Există acorduri sau contracte privind cooperarea cu ONG-urile, mass-media, reprezentanții mediului de afaceri local și administrația locală	<ol style="list-style-type: none"> 1. Școala a semnat acorduri / contracte de cooperare? Cu cine? 2. Care este scopul cooperării cu partenerii menționați? Care este natura acestei cooperări? (exemplu) 3. Cum este evaluată această cooperare? 4. Cine și cum ia o decizie cu privire la cooperare? 5. Cine inițiază aranjamente (acorduri)? 		
Nivelul implementării standardului			
Inițial	Parțial	Avansat	Susținut
Niciunul	Acordurile există doar pe hârtie, fără o cooperare reală	Deciziile cu privire la acord sunt luate	Cooperarea este sistematică și are o viziune strategică

		colegial	
Standard	Indicatori		
3.2.5 Relațiile dintre parteneri sunt egale, reciproce și nediscriminatorii și se bazează pe principiile democrației și respectarea drepturilor omului (în procesul de luare a deciziilor, împărțirea responsabilităților și a resurselor)	1. În ce condiții școala cooperează cu partenerii? 2. La ce se referă cooperarea? (exemple) 3. Școala a avut probleme în relațiile cu partenerii?		
Nivelul implementării standardului			
Inițial	Parțial	Avansat	Susținut
O parte domină	Relațiile sunt egale doar retoric	Relațiile sunt egale, dar din când în când cineva domină	Relațiile sunt egale

IV. Implicarea actorilor: elevi, profesori, părinți, autorități, alte instituții

O școală democratică înseamnă implicarea în activitatea de management, în luarea deciziilor și în desfășurarea procesului educativ a tuturor factorilor implicați în educație – cadre didactice, elevi, părinți, autorități locale, ONG-uri, alte instituții. Școlile trebuie să interacționeze cu diferiți parteneri și factori interesați din afara școlii și să facă față problemelor și provocărilor care nu pot fi prevăzute. Aici, toți membrii comunității școlare, incluzând înainte de toate, elevii, au un rol important de jucat. Membrii comunității interacționează, negociază și cad la învoială, iau decizii împreună.

Elevii. Educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului (ECD/EDO) se bazează pe principiile de bază ale procesului de predare prin, despre și pentru democrație și drepturile omului în școală. Școala este concepută ca o micro-comunitate, o „societate embrionară” caracterizată de regulamente și proceduri formale, procese de luare a deciziilor și de sistemul relațiilor care influențează calitatea vieții zilnice.

Obiectivul ECD/EDO este de a da posibilitatea elevilor și de a-i încuraja în rolurile lor de tineri cetățeni pentru a juca un rol activ în societățile și în comunitățile politice în care trăiesc. Pentru a participa la viața unei comunități democratice, elevii trebuie să dezvolte o gamă largă de competențe, care includ cunoașterea și înțelegerea, abilități tehnice și metodice, valori și atitudini, precum toleranța și responsabilitatea. Educația pentru cetățenie democratică se concentrează în primul rând asupra drepturilor, responsabilităților și participării active, în relație cu dimensiunea

civică, politică, socială, economică, juridică și culturală a societății, în timp ce educația pentru drepturile omului are în vedere spectrul mai larg al drepturilor și libertăților fundamentale în fiecare aspect al vieții oamenilor.

Stimularea participării elevilor la luarea deciziilor în cadrul școlii este strâns legată de dezvoltarea unei culturi democratice la nivelul școlii și al comunității. Elevii pot participa la luarea de decizii privind regulamentul intern, stabilirea normelor de organizare a clasei/școlii, a normelor care guvernează relațiile dintre colegi, relația profesor-elev, diferite proiecte și parteneriate, aspecte legate de rezolvarea conflictelor, curriculum-ul școlar, în special curriculum-ul la decizia școlii, respectarea drepturilor, nevoilor și intereselor fiecărui elev, activități extrașcolare etc.

Părinții. Dincolo de faptul că, în conformitate cu legislația în vigoare, consiliile de administrație ale unităților școlare au în componență reprezentanți ai părinților, școala promovează un dialog activ între părinți și profesori, precum și ocazii pentru părinți ca să își asume leadership-ul în realizarea unor activități. Implicăm părinții în planificarea strategică a școlii (stabilirea misiunii, viziunii, a obiectivelor strategice). Reprezentanții părinților sunt incluși în structura de conducere a școlii și le sunt oferite informațiile necesare pentru a putea lua decizii bine fundamentate. Este solicitată participarea părinților la evaluarea programelor, a politicilor și a procedurilor la nivel de școală, părinții sunt în permanență informați despre problemele locale și naționale care au impact asupra educației.

Școala asigură o comunicare eficientă cu familia, oferă părinților informații clare privind curriculumul, activitățile școlii și serviciile pentru elevi, evenimentele care au loc în școală și inițiativele la nivel de școală, proceduri care permit părinților să urmărească progresul copiilor lor. Se solicită periodic părerea părinților despre funcționarea școlii, se creează mecanisme prin care părinții pot pune în discuție idei, probleme și inițiative privind funcționarea școlii. Școala se preocupă de formarea părinților, le oferă servicii de parenting, le recomandă cărți pe care să le citească ei înșiși sau pe care să le recomande copiilor lor, facilitează accesul părinților la programe și resurse din comunitate care oferă sprijin pentru familii, inclusiv în vederea dezvoltării abilităților de bun părinte, promovează schimburile de experiență între părinți din diferite școli, comitete de părinți.

Autoritățile locale. Alte instituții implicate în educație. Parteneriatul școală – comunitate are ca impact democratizarea vieții școlii, inovația și diversificarea ofertei școlare, asumarea responsabilă a deciziilor privind calitatea procesului instructiv-educativ și a condițiilor de realizare a acestuia, implicarea reală și efectivă în funcționarea și dezvoltarea serviciului educațional, asumarea de către autoritățile locale a responsabilității privind furnizarea de servicii educaționale, dezvoltarea comunității prin transformarea școlii în centru de informare și dezvoltare pentru comunitate, corelarea mai bună dintre oferta și cererea pe piața muncii, integrarea socială prin diferențierea absolvenților, în funcție de competențe și opțiuni, promovarea valorilor autentice și a tradițiilor specifice.

Școala poate deveni astfel centru educațional și de cultură al comunității, care poate pune la dispoziția acesteia oferte educaționale bazate pe nevoi locale reale. Școala, alături de alte instituții care funcționează în comunitate este direct influențată de nivelul de dezvoltare comunitară. Membrii comunității acționează colectiv pentru a soluționa problemele comunității, inițiativele variind ca intensitate și întindere de la inițiative luate de grupuri mici până la inițiative majore care implică întreaga comunitate.

V. Activități practice și metode pentru educația în drepturile omului

Toți egali, toți diferiți

Toate ființele umane sunt universal egale și specific diferite. Egalitatea universală și diferențele specifice trebuie respectate.

Pagina | 32

Prezentare generală

Acesta este un test scurt, suficient de provocator pentru a fi interesant în sine, dar și baza unei discuții de grup eficiente.

Drepturi conexe

- Egalitate în demnitate
- Dreptul la drepturi și libertăți fără distincție de niciun fel.
- Dreptul la o naționalitate.

Obiective

Extinderea înțelegerii despre universalitatea drepturilor omului

Dezvoltarea abilităților de citire a informațiilor în mod critic și independent

Să favorizeze conștientizarea etnocentrismului și a prejudecăților în sine și în alții și să dezvolte abilități de învățare interculturală.

Materiale

Textul

Stilouri sau creioane, unul pe persoană

O foaie mare de hârtie (A3) sau flipchart și pix

Pregătire

Copiați textul, unul pe participant. Alternativ, scrieți-o pe o tablă sau folosiți un proiector.

Textul:

a) Care este sursa textului următor? Din ce carte sau document este un extras din?
„Toți oamenii de pe Pământ, de la Est la Vest, din Nord și din Sud, constituie un singur grup; (ei) diferă

în trei trăsături distincte: comportament, aspect fizic și limbaj. ”

Alegeți unul dintre următoarele răspunsuri:

a) Declarația UNESCO privind rasismul, 1958 e) A spus Al-Andalusi, 1029 AD / 420 AH

b) Herodot „Note de călătorie”, 198 î.e.n. f) Marco Polo în Călătorii, 1300, CE

c) Vedele, India, c.a. 3.000 Î.C.) g) Niciuna dintre cele de mai sus

d) Raportul campaniei pentru tineri „Toți diferiții - toți egali”, Consiliul European, 1996

b) Din ce țară / regiune a lumii provine autorul următorului text?

„Cei care trăiesc în nordul extrem (din Europa ...) au suferit de a fi prea departe de soare. Aerul lor este rece și

cerul lor este tulbure. Drept urmare, temperamentul lor este rece și comportamentul lor nepolitic.

În consecință, corpurile lor au

devin enorme, culoarea lor a devenit albă și părul s-a dat jos. Au pierdut înțelepciunea înțelegerii și claritatea percepției. Au fost depășiți de ignoranță și lene și infestate de oboseală și prostie. ”

Alegeți unul dintre următoarele răspunsuri:

a) China b) Europa c) India d) Africa e) Persia f) Niciuna dintre cele de mai sus

Instrucțiuni:

Declararea drepturilor și îndatoririlor ființelor umane, așa cum este propusă de tineri (1989)

1. Spuneți participanților că următoarea activitate este un fel de test, dar că scopul nu este de a vedea cine a reușit și cine a greșit; este doar un punct de plecare.
2. Înmânează sau afișează cele două citate. Lăsați cinci minute să le citească participanții.
3. Apoi cereți-le individual să decidă:
 - a) Sursa primului text; din ce carte sau document este un extras din?
 - b) Din ce țară / regiune a lumii provine autorul celui de-al doilea text?
4. Când toată lumea este gata, cereți participanților să intre în grupuri mici de aproximativ trei persoane. Acordați-le 20 de minute pentru a discuta și analiza alegerile lor individuale. Ei ar trebui să se gândească la următoarele întrebări și, dacă este posibil, să răspundă colectiv:
 - De ce au ales un răspuns în preferință față de ceilalți?
 - Ce spun textele despre autori?
 - De ce au scris autorii aceste texte?
 - Ce comentarii au despre texte?
5. Când grupurile s-au terminat, faceți colecția de răspunsuri la întrebarea a) de la fiecare grup. Invitați grupurile să precizeze motivele care i-au condus la alegerile lor. Apoi repetați runda colectând răspunsuri la întrebarea b). Înregistrați răspunsurile pe flip chart.
6. Dezvăluie-l pe autor, Said Al Andalusi (din Spania), și continuă la procesarea și evaluarea.

Examinare și evaluare

Începeți cu o scurtă trecere în revistă a activității și apoi, dacă simțiți că grupul este pregătit pentru aceasta, continuați să introduceți noțiunile de prejudecată și etnocentrism. Adresați următoarele întrebări (fie în plen sau puteți avea grupuri mai mici, dacă este nevoie):

- Au fost surprinși participanții la soluție?
- Cum și-au făcut oamenii alegerile individuale originale? S-au bazat pe ghicitori? Intuiție? Sau cunoștințe reale?
- S-au răzgândit oamenii cu privire la alegerile lor în timpul discuțiilor în grupuri mici? Ce i-a determinat să se răzgândească? Presiunea de la egal la egal? Argumente bune?
- Cum și-au apărat oamenii alegerile în discuțiile grupului mic? S-au lipit de alegerile lor cu titlu sau cu putere?
- De ce autorul a descris oamenii din nord așa cum a făcut-o?
- Ce indicii ne oferă al doilea text despre autor, despre priverile sale și despre cultura sa?
- În ce măsură opinia autorului este rezultatul propriului său punct de vedere etnocentric și al prejudecăților? Sau este corect să spunem că la acea vreme culturile din nordul Europei erau mai puțin „civilizate” decât cultura lui?
- Poate participanții să se gândească la exemple când au auzit sau au citit despre alte persoane care sunt abordate în moduri similare? Cum s-ar simți a fi considerat un fel de oameni inferiori?
- Când oamenii nu sunt apreciați pentru ceea ce sunt, ce consecințe apar adesea? Se pot gândi la exemple din istorie? Și din prezent?
- Ce ar trebui să facem pentru a contracara efectele prejudiciului? Există persoane sau grupuri în zonele sau țările participanților care fac obiectul prejudecăților? Care?
- Educația este o modalitate de a combate prejudecățile. Ce altceva trebuie făcut?

Sfaturi pentru facilitatori

Extrasele au fost preluate dintr-o carte a unui cunoscut savant din Cordoba, Andaluzia, Spania care s-a născut în 1029 d.Hr. / 420 AH. Said Al-Andalusi era un savant binecunoscut pentru înțelepciunea și cunoștințele sale. Pentru el, civilizația și știința erau foarte aproape de a cunoaște Sfântul Coran. Nu numai că a fost învățat în religie, dar a excelat și în literatura arabă, medicină, matematică, astronomie și alte științe.

Trebuie amintit că în acest moment, bazinul mediteranean, și în special Regatele arabe din jurul său, constituiau - pentru autor - centrul „civilizației”. Cunoștințele nu erau aproape la fel de avansate în „nordul”, așa cum spune Said în nordul Europei, așa cum era în lumea arabă, Persia, China și India.

Fiți conștienți de faptul că, în funcție de grup, poate fi necesar să oferiți participanților informații despre cum pot citi textele mai critic. Poate că trebuie să subliniați că al doilea text dezvăluie de fapt multe despre autor, aspectul său și cultura sa, de exemplu, că trebuie să fi avut părul cret și pielea întunecată. Lectura critică presupune nu numai înțelegerea conținutului textului, ci și gândirea la context, cine este autorul și de ce scrie / face ceea ce face. Realizarea acestui lucru este un pas important pentru a înțelege să citiți toate mesajele (istorie, știri, poezii, texte de melodii, etc.) și să fiți conștienți de valorile pe care le transmite.

O modalitate de a introduce problema etnocentrismului este de a sublinia participanților că Said, cu pielea întunecată și părul cret, oferă o definiție foarte bună a unui „contrario” - cineva pe care majoritatea oamenilor din Europa nu l-ar

considera „normal”. De asemenea, este important ca, prin discuții, să îi ajutați pe participanți să înțeleagă că diferențele culturale nu îi fac pe oameni „mai buni” sau „mai răi” decât alții. Ar trebui să subliniați că este greu să nu-i judecăm pe ceilalți fără prejudecăți, deoarece considerăm propria noastră perspectivă culturală ca fiind "norma". A aprecia acest lucru - propriul nostru etnocentrism - este un pas esențial către recunoașterea în ceilalți și spre a putea comunica cu succes cu oameni din alte culturi.

Lăsați timp suplimentar la sfârșitul activității, astfel încât să aveți flexibilitate pentru a discuta în continuare problemele și ideile care au fost ridicate. De exemplu, este posibil să doriți să analizați sau să discutați despre predarea istoriei și cât de mult (sau cât de puțin) învățăm în Europa despre alte culturi.

Sugestii pentru Follow-up

Dacă doriți să mergeți mai departe cu idei despre universalitatea drepturilor omului, puteți utiliza activitatea „Act it out” care implică creativitate și dramă.

Ideii de acțiune

Căutați în documente și pe Internet diferite versiuni ale unui eveniment istoric sau actual care a avut loc în țara / comunitatea dvs. și comparați rapoartele din diferite părți / grupuri de interes. Site-ul Presse Europe este un loc bun pentru a găsi știri prezentate în diferite ziare din diferite țări, disponibile în diferite limbi. <http://www.presseurop.eu/en>
O altă sursă este Indymedia, un colectiv de organizații media independente și sute de jurnaliști care oferă servicii de bază, acoperire non-corporativă. Este disponibil în diferite limbi. <http://www.indymedia.org/en/>

Notă

Extrasele sunt preluate din „Cartea categoriilor națiunilor - știința în lumea medievală”, de Said al-Andalusi, tradusă de Sema'an I. Salem și Alok Kumar, Universitatea din Texas Press, Austin, 1991.

Disclaimer:

Material realizat cu sprijinul financiar al Mecanismului Financiar al SEE 2014 – 2021. Conținutul acestuia (text, fotografii, video) nu reflectă opinia oficială a Operatorului de Program, a Punctului Național de Contact sau a Oficiului Mecanismului Financiar. Informațiile și opiniile exprimate reprezintă responsabilitatea exclusivă a autorului/ autorilor.